

INGEMAR DÖRFER:

Nu kommer omvärderingarna

Detta är en tid då tre generationers socialdemokratiska hegemoni på alla områden i Sverige, inklusive utrikes- och säkerhetspolitiken tar sitt slut. Till sådana övergångstider hör uppgörelser med historien, förvisso och gudskelov fredligare och mer intellektuell i Sverige än i länder som i detta århundrade aktivt deltagit i den europeiska historien.

Ann-Sofie Nilsson: **Den moraliska stormakten. En studie av socialdemokratiens internationella aktivism.** Timbro 1991

Ann-Sofie Nilssons *Den moraliska stormakten. En studie av socialdemokratiens internationella aktivism* är därför dubbelt välkommen. Hur var det egentligen? Eller med hennes ord – vad är begreppets ursprung, konsekvenser, utveckling och framtid? Som författaren visar vilar den svenska modellen på grundläggande premisser som vid närmare eftertanke alla kan tyckas dubiösa:

- aktivism i utrikespolitiken är bättre än passivitet
- små stater är moraliskt överlägsna stora stater
- neutralitet är överlägsen en allianstillhörighet
- anti-imperialism och då speciellt i sin anti-västliga tappning är en föredömlig politik.

Med användandet av ett centralt begrepp i survey forskning – successor generation – visar hon hur den svenska successor generationen oanfäktad, som den tror, av det kalla krigets irrläror anser att neutraliteten är den mest moraliska ståndpunk-

ten, eftersom stormaktsberoendet då är det minsta.

Olof Palme var förvisso den ledande företrädaren för denna successor generation men boken visar hur aktivismen går tillbaka till den andra Socialistinternationalen, Hjalmar Branting, nedrustningsförhandlingarna i Genève under mellankrigstiden och fortsätter med Pierre Schöri efter Palme. Det är egentligen bara under det andra världskrigets kalla stjärna som Sverige inte bedrev en aktivistisk utrikespolitik. Konkreta resultat, till skillnad från propagandistiska, har sällan nåtts. Den svenska socialdemokratiens fredskonferens år 1917 utmålade rörelsen som fredens pålitliga väktare medan världskriget oförtrutet rasade vidare. Så är ock resultaten av nuvarande Femkontinentsinitiativ.

Vietnam och Watergate togs till intäkt på kalsupardoktrinen allmängiltighet. Den tredje vägens världspolitik med Sverige som ett skinande föredöme mellan rå kapitalism och brutal kommunism finslipades och förklarades i en alltmer absurd hemslöjdad exegetik av Gävle- och Piteå. Lycklig den norrländska kuststad som var förskonad en egen utläggning i ämnet.

Ett intressant fall är Socialistinternationalen som togs över av Sverige och Tyskland år 1976 och därefter bedrivit en mer aktivistisk politik, i början öppnare för kontakter med betongkommunisterna i Östeuropa och senare mer intresserad av nord-syd än öst-väst problematiken. På grund av Sveriges reella stormaktsroll inom denna organisation har den moralistiska politiken här fått vika för pragmatismen. Det är bara i lägen där Sverige är objektivt svagt som man stött sig på moralismens krycka.

I den tredje världen där socialdemokratierna med Nilssons fyndiga formulering "kunde kosta på sig en viss ideologisk uppsluppenhet" har stödet varit ensidigt och ofta blundat för plumpar i det demokratiska protokollet. Castro et concortes har betraktats som "en sort upplysta socialistiska furstar, en välmenande och avantgardistisk elit med god förmåga att företräda och tolka hela folkets önskemål." I denna oavsiktliga men avslöjande rasism har demokratibegreppet vidgats så snart det korsat Gibraltar sund eller för den delen Västbanken. Som författaren visar är den aktivism man *inte* ägnat sig åt avslöjande. Östeuropa och Baltikum är de mest närliggande fallen.

I än högre grad än Ann-Sofie Nilsson anser jag att nyckeln till gåtan ligger i det andra världskriget; det faktum att Sverige under denna helt avgörande period i samtidshistorien inte delade Europas öden, vare sig på den vinnande eller förlorande sidan. Så mycket mer förenar Tyskland

och Danmark, Italien och Frankrike, Storbritannien och Norge, än Sverige och något av dessa länder, just genom kriget. Detta är skälet varför Sverige först nu lämnar sin FN-värld och närmar sig Europa, ett Europa där man kan bedriva sin aktivism "men utan högmod" med Nilssons ord. Hennes dom är hård. "Maximalt moraliserande med minimalt ansvar utan någon som helst militär inblandning i något som helst krig" är vad Sverige har ägnat sig åt under detta sekel. Och jag vill tillägga — sedan 1945 under det amerikanska kärnvapenparaplyets beskydd i Europa, ett västligt försvar som man gjort allt för att misstänkliggöra och underminera på det verbala planet.

Nu kan vi börja inträdet i Europa och använda våra slösande talanger i ett mer konstruktivt bygge. Denna bok är ett viktigt verktyg i uppröjningsarbetet på de ganska skräpiga arbetsplatser där vi hittills koncentrerat våra vedermödor.